Vlaams Parlement

vergadering **C126**
zittingsjaar 2018-2019

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

van 19 maart 2019

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het plaatsgebrek in jeugdinstellingen
– 890 (2018-2019) 3

VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over uitbuiting in de thuiszorg
– 906 (2018-2019) 8

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het plaatsgebrek in jeugdinstellingen
– 890 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Bert Moyaers

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, de aanleiding voor de vraag die ik u vandaag wil stellen, is iets dat op 8 maart in de krant is verschenen, namelijk het feit dat er op één nacht in Leuven op vier verschillende plaatsen was ingebroken in voertuigen. Drie van de daders die de politie na hard werken – zo heb ik mij laten vertellen – heeft kunnen klissen, bleken minderjarig te zijn en hadden geen identiteitsdocumenten bij zich. De frustratie van de politie en van heel wat mensen is uiteraard dat die drie delinquenten kort na hun arrestatie opnieuw moesten worden vrijgelaten met de motivatie, zo stond toch in de krant, dat er geen plek was in de gemeenschapsinstellingen.

Minister, dat is een oud zeer. We hebben het daarover al vaak gehad. We weten uiteraard ook dat het, met het nieuwe decreet op het jeugddelinquentierecht, de intentie van deze regering is om ervoor te zorgen dat de gemeenschapsinstellingen worden voorbehouden voor jongeren die feiten hebben gepleegd. Maar het duurt natuurlijk nog wel even vooraleer we daar zullen zijn. En ondertussen is het natuurlijk wel belangrijk dat jongeren die feiten hebben gepleegd, effectief terechtkunnen in een gemeenschapsinstelling, want anders zitten we in een situatie die het vertrouwen van de Vlamingen in justitie ondermijnt, en dat is uiteraard niet waar we naartoe willen.

Minister, kunt u duiding geven bij het feit dat drie minderjarigen die betrapt werden op het plegen van een als misdrijf omschreven feit (MOF), niet in een gemeenschapsinstelling konden worden geplaatst? Zijn er bepaalde oorzaken die vandaag tot de situatie leiden dat alle plaatsen vol zouden zitten? Nochtans hebt u een aantal jaren geleden een aantal plaatsen bijgemaakt, net om ervoor te zorgen dat deze situatie zich niet zou kunnen voordoen.

Zijn er dit jaar al precedenten waarbij dat er minderjarigen eventueel niet zouden kunnen worden geplaatst wegens plaatsgebrek?

Hebt u maatregelen die u op korte termijn en voor de interim, tussen die omvorming van de gemeenschapsinstellingen, eventueel zult nemen om ervoor te zorgen dat dit alleszins niet opnieuw kan gebeuren?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega's, laten we eerst een aantal algemene zaken duidelijk stellen vooraleer we concreet ingaan op de specifieke situatie.

Natuurlijk weten we allen dat de capaciteit van de gesloten instellingen een soort vaste capaciteit is. We hebben op dit moment 320 plaatsen voor jongens en meisjes in de gesloten instelling.

We weten ook dat deze capaciteit de voorbije tien jaar aanzienlijk gestegen is, met bijna honderd plaatsen. Die stijging van de capaciteit lokte bijvoorbeeld onder wetenschappers al herhaaldelijk de opmerking uit dat, ondanks het feit dat het aantal jeugddelicten systematisch daalde, er toch een stijgend aantal plaatsen is in onze gemeenschapsinstellingen. Dat was bijvoorbeeld de analyse vanuit het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) in 2012.

We hebben wetenschappelijk geen evidentie dat het aantal feiten stijgt, integendeel. We hebben dus ook geen evidentie dat daders jonger worden of hardnekkiger te werk gaan. Ook voor die evidentie hebben we geen wetenschappelijk materiaal.

Het is natuurlijk wel van belang dat we gepast reageren op jeugddelinquentie. En die gepaste reactie zal, afhankelijk van de omstandigheden, duidelijk en snel moeten zijn, ook met het oog op de beveiliging van de samenleving, maar in vele gevallen ook herstelgericht, constructief en gebruikmakend van alternatieven voor gesloten opvang.

Collega's, dat zijn de lijnen die we recent in het decreet Jeugddelinquentierecht hebben goedgekeurd: snel reageren, constructief, maar, als het noodzakelijk is, ook met gesloten opvang.

Het decreet voorziet voldoende alternatieven en innovatie om te vermijden dat jongeren in de gesloten opvang terechtkomen. Die uitdrukkelijke visie over hoe we met onze gesloten capaciteit voor minderjarigen omgaan, is van groot belang.

Wat die capaciteit betreft, en nu op een meer operationeel niveau, is de analyse van onze administratie ook helder. Er zijn periodes, waar niet altijd een eenduidige verklaring voor te geven valt, dat de bestaande capaciteit meer onder druk staat dan in andere periodes. We zien dat bijvoorbeeld ook in de bezettingsgraad en in het feit dat we het erover eens moeten zijn dat het extra aanbod ook zal leiden tot meer plaatsingen in de gesloten instellingen. Dat is ook onze ervaring: meer capaciteit betekent ook meer plaatsingen.

Die laatste observatie is natuurlijk van belang voor minderjarigen. Hoe kunnen we de bestaande capaciteit maximaal efficiënt beheren voor die situaties waarin we echt nood hebben aan een ultimum remedium? En waar kunnen we meer andere mogelijkheden inbouwen als een snelle reactie?

Want uiteraard moet het duidelijk zijn: een plaatsing in een gemeenschapsinstelling kan en mag niet de enige reactie zijn. Zo kunnen een werkstraf, het werken met voorwaarden, vernieuwende methoden, enzovoort minstens even goed of misschien zelfs beter de toetsing doorstaan als het gaat om wetenschappelijke onderbouw en welke aanpak het beste werkt.

Ik ga kort in op de concrete situatie, zonder uiteraard in details te kunnen treden.

Volgens onze administratie was het statuut van de minderjarigen niet evident. Het ging blijkbaar om jongeren die waren toegewezen aan een opvangplaats in Nederland. Op het ogenblik van de aanmelding, 7 maart 2019, was de specifieke plaats, de zogenaamde buffercapaciteit, niet meteen voorhanden. Daags nadien, zijn deze jongeren opnieuw aangemeld en waren er plaatsen beschikbaar. De jeugdrechtbank heeft beslist daar niet op in te gaan. Onze administratie wijst erop dat er sowieso een aanvangstermijn van 48 uur is. Die termijn is in deze situatie niet uitgeput.

Als ik deze concrete situatie wat wil schetsen, kom ik natuurlijk direct uit bij de werking van de begeleidingscommissie. De begeleidingscommissie heeft de opdracht toezicht uit te oefenen op de toewijzing van de beschikbare plaatsen. De bevindingen van de begeleidingscommissie worden gebruikt om de toewijzing van de beschikbare plaatsen te evalueren. We hebben deze gemengde commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de administratie en de jeugdmagistratuur, zelf geïnstalleerd om de beschikbare capaciteit door middel van overleg optimaal te benutten. We proberen de beschikbare capaciteit met dit instrument maximaal en in alle transparantie te benutten. We proberen zo veel mogelijk vragen te beantwoorden.

De beschikbare capaciteit wordt door het centraal aanmeldpunt (CAP) gemonitord. De toewijzing gebeurt op basis van de afspraken met de begeleidingscommissie.

Het is inherent aan dit systeem dat we alle beschikbare plaatsen op basis van de afspraken onmiddellijk aan de verschillende jeugdrechtbanken toewijzen.

Zoals al is opgemerkt, zijn er periodes waarin de capaciteit meer dan anders onder druk staat. Indien de capaciteit op het ogenblik van een onmiddellijke vraag volzet is, betekent dit uitdrukkelijk niet dat dan absoluut niets gebeurt of kan worden ondernomen. In dergelijke gevallen wordt samen met de jeugdrechter geprobeerd een duidelijk perspectief te bieden op wanneer er opnieuw een beschikbare plaats zal zijn. Ook wordt in overleg met de jeugdrechter besproken of alternatieven beschikbaar zijn, zoals een alternatieve maatregel door middel van gemeenschapsdienst, ambulante maatregelen, Multi Systeem Therapie (MST), open voorzieningen, een crisisnetwerk enzovoorts. Deze werkwijze maakt het de verwijzers gemakkelijk te controleren wat de stand van zaken is en wat de mogelijkheden zijn.

De politionele mogelijkheid geldt voor jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, daarvan worden verdacht of op heterdaad zijn betrapt. Zij kunnen tijdelijk worden aangehouden en op die manier kunnen zeer dringende situaties in samenspraak met het CAP worden opgevangen.

Aangezien de capaciteit de voorbije jaren is gestegen, is ook het aantal jongeren gestegen dat in de gemeenschapsinstellingen is opgenomen. In het jaarverslag over de jeugdhulp wordt jaarlijks gerapporteerd over de capaciteit en de werking van het CAP. We kunnen echter niet alle situaties met elkaar vergelijken. We moeten dit zien in het licht van de hierboven geschetste werkwijze en vooral in het licht van het principe dat we vooral moeten investeren in alternatieven voor de opsluiting.

Er is me gevraagd welke oplossingen er zijn om ervoor te zorgen dat zo snel mogelijk wordt gereageerd als een jongere een delict heeft gepleegd. Op basis van de analyse gaat het om een meersporenbeleid.

Eerst en vooral blijven we, zoals we de voorbije tien jaar hebben gedaan, vooral zorgen voor de uitbouw van voldoende capaciteit op alle niveaus. Ik heb al verwezen naar de stijging van het aantal gesloten plaatsen in de gemeenschapsinstellingen de voorbije tien jaar. Dat is geen eindpunt. Door de uitvoering van het masterplan komt er een nieuwbouw in De Grubbe te Everberg, waardoor de bestaande capaciteit tegen het begin van 2020 van 40 tot 45 plaatsen en tegen 2022 tot 80 plaatsen wordt opgetrokken.

Even belangrijk als de capaciteitsuitbreiding is de zorg voor een gepaste uitstroom. De analyse van de cijfers toont duidelijk aan dat bijkomende capaciteit aanzuigt. Zonder uitstroom slibt alles binnen de kortste keren weer dicht. Een goed afgestemde stroom tussen de gemeenschapsinstellingen en private partners, zoals de voorzieningen van het Centrum voor Actieve Netwerkontwikkeling en Omgevingsondersteuning (CANO), is de enige weg, vooral in functie van de jongeren zelf, om de re-integratie te garanderen.

We hebben de voorbije periode al aanzienlijk geïnvesteerd in de zogenaamde gedeelde trajecten en we moeten die inspanningen aanhouden. Zowel in 2015 als in 2017 is aanzienlijk geïnvesteerd in bijkomende capaciteit voor de uitstroom uit de gemeenschapsinstellingen. In 2015 hebben we dat gedaan voor jongeren. Het gaat om 60 jongeren meer op jaarbasis, een investering van 800.000 euro. In 2017 hebben we dit voor meisjes gedaan, maar dan gekoppeld aan onder meer de tienerpooierproblematiek. Het gaat om 36 bijkomende modules en dus om 70 meisjes meer op jaarbasis. Dat was een investering van 1.062.000 euro.

Wat de operationalisering betreft, betekent dit dat het aanbod op kruissnelheid vorig jaar kon voorzien in 130 bijkomende uitstroomtrajecten uit de gemeenschapsinstellingen. Dit komt bovenop de al bestaande capaciteit. Dat het om 130 uitstroomplaatsen meer gaat voor 320 plaatsen in de gemeenschapsinstellingen,

betekent dat voor meer dan een derde van de jongeren die in een gemeenschapsinstellingen verblijven een bijkomende plaats is gecreëerd om met intensieve begeleiding uit te stromen.

We trokken ook de GES+-capaciteit binnen de MFC's op met 57 plaatsen. Van de 72 die ontstonden in 2011, gaan we nu naar 129, een stijging met 70 procent.

Tot slot verwijzen we nog naar de lopende versterking van de jeugdhulp vanuit de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg, die ook voor de gesloten instellingen een ondersteunend en extra aanbod betekent naar geestelijke gezondheid van jongeren. Voor deze beweging voorzien we in een investering op kruissnelheid van 1.972.000 euro.

Andere flankerende maatregelen zijn bijvoorbeeld de recente inspanningen om de capaciteit in crisissituaties te versterken. We investeerden hiervoor 2,3 miljoen euro en verhogen hiermee onder andere het aantal opnames in crisissituaties met vierhonderd. Deze plaatsen zijn ondertussen toegekend en worden operationeel.

Kortom, de situatie voor minderjarigen is een complex gegeven. Het klopt dat we dit systematisch moeten aanpakken. Dit kan enkel worden opgelost door op meerdere fronten tegelijk in te zetten. Het aanzuigeffect van het stijgend aantal plaatsen moet tegelijkertijd ondervangen worden door duidelijke en werkzame alternatieven, zowel bij de instroom als de door- en uitstroom.

We hebben dan ook met het decreet Jeugddelinquentierecht duidelijke keuzes gemaakt om dit de komende jaren te versterken. Door de uitbouw van Everberg komt er extra capaciteit, maar in het decreet stellen we ook duidelijk dat de capaciteit in de gemeenschapsinstellingen zo veel als mogelijk moet worden voorbehouden voor jeugdige delictplegers. Ook deze beweging zal meer mogelijkheden bieden.

Het decreet voorziet ook in meer mogelijkheden tot alternatieven en het werken met voorwaarden: ambulante maatregelen met werkzame methodieken, mogelijkheden tot innovatie op het vlak van toezicht, het meer benutten van bijvoorbeeld de gemeenschapsdienst of de werkstraf, zoals die heet bij volwassenen, als volwaardig alternatief.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Als ik het goed begrijp, is er niet meteen zicht op een oplossing voor als dit zich nog eens voordoet. U noemt een aantal structurele maatregelen die deze regering heeft genomen en die wij uiteraard steunen, maar als dit zich nog eens voordoet, dan is er niet meteen iets met extra capaciteit.

U hebt in uw antwoord een belangrijk debat aangeraakt. U zegt dat er bepaalde periodes zijn waarin de bezetting sowieso altijd groter is. Dat is een heel interessant gegeven. Ik zou graag willen weten waarom dat zo is. Hoe komt het dat er in bepaalde periodes van het jaar meer instroom is dan in andere?

Het tweede punt dat u aanhaalde, vind ik het interessantste. U zegt dat hoe meer capaciteit u opent, hoe sneller die dichtslibt. Dat hoor je heel vaak als je op het terrein op bezoek gaat. Daar ligt een fundamentele discussie. Als u dat zo stelt, dan kan dat eigenlijk alleen maar aan de jeugdrechter liggen – ik maak deductie van het antwoord dat u hebt gegeven – die, als er meer plaatsen beschikbaar zijn, sneller een jongere plaatst. Dat is een fundamentele discussie die wij hier openen. Een jeugdrechter zou, onafhankelijk van het aanbod, de meest gepaste maatregel voor een jongere moeten kunnen uitspreken. Hoe komt het dat het adagium dat in de praktijk veel wordt geopperd, echt bestaat, namelijk dat veel plaats leidt tot meer jongeren die geplaatst worden? Wat kunt u eraan doen om ervoor te zorgen dat een jongere de gepaste maatregel krijgt en niet sneller geplaatst wordt omdat

er plaats is in de gemeenschapsinstelling of minder snel hulp krijgt van een gemeenschapsinstelling omdat er geen plaats is?

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp·a): Minister, ik wil me aansluiten bij het tweede deel van de vraag van de heer Parys, namelijk de fundamentele discussie met betrekking tot capaciteit, uitstroom en de rol van de jeugdrechter. Ik wil dat linken aan vragen die collega Van den Bossche al een paar keer gesteld heeft met betrekking tot de problematiek in het Antwerpse. Een verslag van de rechtbank van eerste aanleg van het gerechtelijk arrondissement Antwerpen heeft aangetoond dat ze steeds vaker gedwongen zijn om jongeren te laten overnachten in een politiecel, omdat er nergens beschikbare opvang is. De cijfers kent u. In de loop van 2017 gebeurde dat in Antwerpen al gemiddeld één keer per week, een toename van maar liefst 80 procent ten opzichte van 2016. De cijfers van 2018 zijn bij mijn weten nog niet helemaal bekend.

U hebt toen aangekondigd, minister, dat u via een exploratief onderzoek naar het voorkomen van minderjarigen die moeten overnachten in een politiecel of die via een gedwongen opname worden opgenomen in de volwassenenpsychiatrie, dat fenomeen duidelijker in kaart wilt brengen. Dat onderzoek liep van december 2017 tot oktober 2018. Hebben we, in navolging van de fundamentele vragen die gesteld zijn, al resultaten van dat exploratieve onderzoek? Kunnen we daarmee aan de slag, om die fundamentele discussie ten gronde te kunnen aanpakken?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik heb geen wetenschappelijke verklaring waarom het in bepaalde periodes drukker is dan in andere. Ik heb wel gemerkt dat als we naar vakantieperiodes gaan, het dan wel eens meer begint te spannen. Maar dat is een louter subjectief aanvoelen. Ik denk niet dat we daar op dit moment echt een sluitende verklaring voor hebben. Het is wel waar dat we zien dat het zo'n beetje met hoogtes en laagtes gaat.

De jeugdrechter is natuurlijk autonoom om zijn beslissing te nemen. Wij moeten met de jeugdrechter, en trouwens ook met het jeugdparket, veel overleg plegen, en dat doen we ook, om elkaar goed te begrijpen en om de grenzen van een en ander van elkaar goed te begrijpen, zowel het ene perspectief, dat natuurlijk in al zijn onafhankelijkheid een aantal beslissingen moet nemen als het gaat over justitie, als het andere perspectief, namelijk dat de capaciteit hoe dan ook geen 'open end' is, hoe groot je die capaciteit ook maakt. Het is natuurlijk maar in algemene termen dat we daarover kunnen spreken. Het is uiteraard aan de rechters zelf om in concrete situaties te beslissen.

Alleen maar ongebreideld en zeer naïef capaciteit uitbreiden in de gemeenschapsinstellingen en denken dat daarmee de terechte vraag naar een goede en aangepaste reactie op jongeren die een misdrijf plegen, kan worden beantwoord, is geen juiste redenering. U hebt er al naar verwezen, en ook veel mensen op het terrein zeggen het, dat dat niet de simplistische oplossing is. Het tegendeel is waar. Je moet iets doen aan de capaciteit, en op dit moment wordt die dus nog altijd uitgebreid, maar je moet dan vooral ook werken op de alternatieven, zowel in de instroom als de uitstroom. En dat is natuurlijk het goede van het nieuwe jeugddelinquentierecht, dat het daar een veel beter decretaal kader voor geeft. Het zal ons toelaten om ook belendende capaciteit in ons private aanbod daarop voor te bereiden en af te stemmen. Als onze gemeenschapsinstellingen bijna uitsluitend moeten dienen voor jongeren die een misdrijf hebben gepleegd, is dat natuurlijk een behoorlijke capaciteit. Maar dat kan natuurlijk alleen maar operationeel worden als het private aanbod ook wordt aangepast. Dat is ook de reden waarom de inwerkingtreding van die bepalingen uit het jeugddelinquentierecht wordt uitgesteld. We moeten daar zeker eerst een flankerend beleid voor realiseren.

Volgens mijn informatie is de studie over de celslapers klaar. Er wordt aan de auteurs gevraagd om een moment te zoeken om die publiek te maken. Dat zal aan het einde van de maand zijn.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, dank u wel. Ik vind dat toch nog altijd een bijzonder fundamenteel debat. U zegt vaak te overleggen met de zittende en de staande magistratuur, met de jeugdmagistratuur. Dat is uiteraard heel positief, maar ik blijf toch zitten met die vraag waarom dat adagium waar is en hoe het komt dat we er dus niet in slagen om altijd de meest gepaste jeugddelinquentie- of jeugdsanctiemaatregel op te leggen wanneer een jongere feiten pleegt. Dat was eigenlijk de aanleiding voor mijn vraag. Dat is wel superbelangrijk, zowel voor die jongere, zodat die meteen voelt dat wat hij heeft gedaan, niet wordt geaccepteerd door de maatschappij, zodat die ook meteen in het traject wordt gestopt waar hij kan worden bijgestaan, als dat nodig is, als voor de maatschappij, zodat die er meteen van verzekerd is dat justitie daadwerkelijk haar werk doet en dat ook het deeltje dat aan Vlaanderen toekomt, inderdaad behoorlijk wordt ingevuld.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over uitbuiting in de thuiszorg – 906 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Bert Moyaers

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp·a): Voorzitter, minister, collega's, dit is een vraag met betrekking tot de kwaliteit van de zorg die wordt verleend aan ouderen, en de wijze waarop onze Zorginspectie dat controleert en het Agentschap Zorg en Gezondheid eventueel reageert. Dat is een issue dat hot is momenteel, naar aanleiding van het verhoogd toezicht op vijftien woon- en zorgcentra, maar daar gaat deze vraag niet over. Daar is een goede reactie op gekomen, denk ik. Ze gaat wel over het issue van de kwaliteit in de thuiszorg.

Minister, u hebt het ongetwijfeld ook gelezen: op woensdag 13 maart verscheen in een bekend weekblad een opvolgartikel over buitenlandse verzorgers in de thuiszorg, verzorgers die, veelal via malafide tussenbedrijven, worden uitgebuit. We hebben daar ook vorig jaar al eens over van gedachten gewisseld. Vorig jaar leidde zo'n situatie al tot een actuele vraag van mezelf en andere collega's hier. Onder meer collega Van den Brandt heeft het daarover gehad. U stelde toen dat er door Zorginspectie werd opgetreden, gelukkig maar, tegen thuiszorgaanbieders die onze Vlaamse regelgeving niet respecteren. Ook vertelde u dat er een intensere samenwerking zou komen met de federale inspectie om de arbeidsvoorwaarden bij inwonende thuiszorg te handhaven.

Het verbaasde me dan ook sterk dat een jaar later in een opvolgartikel exact dezelfde problematiek aan bod kwam met betrekking tot buitenlandse verzorgers die aan een hongerloon, nog niet de helft van het Belgische minimumloon, in Vlaanderen worden tewerkgesteld. Ook de ouderen, de zorgbehoevenden die van deze dienst gebruikmaken, worden in het ongewisse gelaten over de werkelijke verloning van deze inwonende verzorgers. Nog erger, ze denken dat zij een convenabel loon uitbetaald krijgen, maar dat convenabel loon komt dan niet terecht bij de zorgverstrekkers.

Dit soort bedrijven maakt aldus dubbel misbruik van personen in een kwetsbare situatie: enerzijds personen die het in hun thuisland niet makkelijk hebben en hier

eindigen in een situatie van 'moderne slavernij', ook wel 'sociale dumping' genoemd in de Europese context, en anderzijds kwetsbare senioren die zorgbehoevend worden en nood hebben aan zorg.

Minister, mijn verbazing ging crescendo. Wat me bijkomend verbaasde, was dat ik zelf via een zoektocht op het internet onmiddellijk drie andere bedrijven kon vinden die dezelfde service aanboden, opnieuw met verzorgenden uit het buitenland, die zogezegd gekwalificeerd of zelfs gecertificeerd waren, maar waarvoor de enige selectiecriteria blijkbaar zijn, wat de vacature betreft dan toch, dat ze Frans of een beetje Engels spreken, en eventueel nog een beetje minder Nederlands, en dat ze bereid zijn om bij iemand in te gaan wonen en hem of haar te verzorgen. Ook over de verloning was er op die websites een en al onduidelijkheid, een en al onduidelijkheid over arbeidstijden, een en al onduidelijkheid over handelingen die wel of niet mogen worden uitgevoerd.

Op die websites vind je ook vaak valse getuigenissen en nepfilmpjes. Ik werd zelf helemaal kregelig toen ik op een nieuwe website terechtkwam van een bedrijf dat nu is gevestigd op het vorige postbusadres van het bedrijf dat we toen hebben aangeklaagd. Dat doet nu compleet dezelfde initiatieven, alleen onder een andere naam. Ik zal de naam niet noemen om privacyredenen, maar het is toch godgeklaagd dat dat gewoon hetzelfde postbusadres is, met bijna dezelfde website, alleen met een andere naam.

Minister, ik – en ik neem aan u ook – vind deze elementen bijgevolg zeer verontrustend.

Minister, hebt u er weet van dat er nog steeds malafide thuiszorgaanbieders zijn voor inwonende zorgverleners die in Vlaanderen opereren? En zo ja, wordt dit nog steeds opgevolgd vanuit de Zorginspectie? Ik hoop van wel.

Zijn er in het laatste jaar – ik verwijs naar de gedachtewisseling die we verleden jaar hebben gevoerd – onderzoeken geweest naar dit soort bedrijven? Zijn er resultaten geboekt en desgevallend boetes, sancties opgelegd? Werden die boetes ook geïnd?

Hoe verloopt de samenwerking met de federale sociale inspectie? Vindt u in uw federale collega een voldoende partner om dit soort misbruiken aan te pakken?

Minister, nu we in dit opvolgartikel vaststellen dat de situatie niet veel gewijzigd is – om het diplomatisch uit te drukken –, zijn er in het licht van deze georganiseerde criminaliteit – want ik kan het niet anders benoemen – geen bijkomende maatregelen wenselijk om zowel de Vlaamse oudere als de buitenlandse werknemer te beschermen tegen dit soort uitbuiting?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega, er zijn ons effectief thuiszorgaanbieders bekend, zowel bestaande als nieuwe organisaties, die een aanbod doen met inwonende arbeidskrachten bij zorgbehoevenden thuis.

Dit is een complex verhaal dat zich op twee niveaus afspeelt. Enerzijds is de Vlaamse overheid bevoegd voor de toepassing van het decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening, wat maakt dat we de kwaliteitscriteria handhaven die we opleggen aan professionelen die zorg verstrekken. We zijn dus alleen bevoegd om toe te zien op de kwaliteitsvereisten van personen die activiteiten betreffende zorg en bijstand verrichten. De mensen die een beroep doen op dit zorgaanbod, zijn vaak kwetsbaar, waardoor dit toezicht zeer belangrijk is.

Anderzijds is de federale overheid bevoegd aangaande de arbeidsvoorwaarden waarin deze werknemers worden tewerkgesteld. Het toezicht op de arbeidsrelatie

werkgever-werknemer valt niet onder de Vlaamse regelgeving. Zorginspectie is hiervoor dus niet bevoegd.

Er is een nauwe samenwerking tussen Zorginspectie, het agentschap Zorg en Gezondheid, de kabinetten van minister Kris Peeters en van mezelf en het federale Toezicht op de Sociale Wetten.

Het federaal Toezicht op de Sociale Wetten heeft het afgelopen jaar bij verschillende organisaties controles uitgevoerd. De betreffende dossiers zijn nog lopende, waardoor wij geen details kunnen vrijgeven. Indien het nodig blijkt, zal dit uiteraard aanleiding geven tot juridische procedures. In een aantal gevallen wordt aangenomen dat de organisaties in kwestie als opvolger gelden voor onder meer het intussen opgedoekte bedrijf dat vorig jaar in de pers was.

Het is een vaststelling dat dergelijke bedrijven opgericht en weer opgedoekt worden, wat moeilijkheden oplevert voor de handhaving. Die bedrijven hanteren een aangepaste werkwijze, waarbij zij niet langer het werkgeverschap opnemen. De zorgbehoevende oudere die gebruiker is, wordt werkgever en is dus zelf verantwoordelijk voor het correct naleven van de wetgeving. De loonadministratie wordt dan uitgevoerd door een sociaal secretariaat. De afgelopen periode werd door de federale instanties onderzocht welke inbreuken kunnen worden vastgesteld. De huiszoekingen waarnaar in het artikel in Knack verwezen wordt, passen in dat onderzoek.

Door de veranderde werkwijze, waarbij de zorgbehoevende werkgever wordt, is de Zorginspectie immers niet langer bevoegd om op te treden ten aanzien van de bemiddelende organisaties. Bovendien zou een controle de kwetsbare oudere viseren, en niet de 'thuiszorgorganisatie' die de praktijken organiseert.

De Zorginspectie kan wel optreden indien er klachten zouden komen, maar om begrijpelijke redenen zijn er uiteraard vaak geen klachten. Een proactieve inspectie is niet mogelijk omdat de Zorginspectie geen toegang heeft tot de thuisadressen waar een inspectie zou moeten doorgaan, laat staan de toestemming heeft van de betrokkene om daar te gaan inspecteren.

Het afgelopen jaar is er meerdere keren overleg geweest met de Zorginspectie, het agentschap Zorg en Gezondheid, het kabinet van federaal minister van Werk, ons kabinet en het federale Toezicht op de Sociale Wetten – de sociale inspectie dus. Er zijn afspraken gemaakt met betrekking tot het verdere verloop van het onderzoek, en die afspraken worden tussentijds opgevolgd. Het gemeenschappelijke doel daarbij is het waarborgen van een kwaliteitsvolle thuiszorg met respect voor de arbeidsomstandigheden van de werknemer.

Met betrekking tot de nieuw vastgestelde manier van werken, waarbij de zorgbehoevende werkgever wordt, lopen contacten met de sociale secretariaten om hen er mee over te laten waken dat de wetgeving wordt nageleefd en dat de betrokken ouderen op de hoogte zijn van de gevaren die een dergelijke manier van werken kan stellen.

Een belangrijke stap in dit proces blijft de monitoring van en het optreden tegen desgevallend nieuwe organisaties of organisaties die in een nieuwe vorm optreden. Onder meer dankzij de goede samenwerking met de federale instanties denk ik dat we op goede weg zijn om die wanpraktijken aan te pakken.

Zoals ik eerder heb aangehaald, is de aanpak van de uitbuiting op het niveau van de relatie tussen werkgever en werknemer een federale bevoegdheid. Op dit moment kan de Vlaamse overheid hierover geen verdere informatie verstrekken. Burgers, in het bijzonder ouderen met een zorgbehoefte, kiezen voor een dergelijke optie omdat ze thuis willen blijven wonen. De Vlaamse overheid moet erover waken dat voldoende alternatieven worden aangeboden die op de zorgvragen inspelen. De voorbije jaren zijn al substantiële inspanningen geleverd om aan de stijgende

zorgvraag tegemoet te komen, niet enkel door in te zetten op professionele thuiszorgvoorzieningen, maar eveneens door het vrijwilligerswerk verder uit te breiden en door mantelzorgers te ondersteunen. Dat zal uiteraard ook de komende jaren een uitdaging blijven.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp·a): Minister, ik neem aan dat de bekommernis om kwaliteitsvolle zorg en om de naleving van de arbeidsvoorwaarden, een punt dat u terecht op het niveau van de federale overheid situeert, kamerbreed wordt gedeeld. We staan daar allemaal achter, maar op het terrein worden we geconfronteerd met de nieuwe maatschappelijke situaties en omstandigheden die u zelf hebt geschetst. Het moet me van het hart dat het niet volstaat te zeggen dat de handhaving moeilijk is. Dat is moeilijk, maar de Vlaamse en de federale overheid moeten samen de hand aan de ploeg slaan om hierop te reageren.

De Zorginspectie moet nagaan of de kwaliteitseisen worden nageleefd. We kunnen bij een aantal mensen op bezoek gaan. Indien de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) de gegevens heeft, kunnen we die gegevens van de sociale secretariaten krijgen. We kunnen kwaliteitscontroles uitvoeren. De federale sociale inspectiediensten krijgen die gegevens ook van de sociale secretariaten. Het minste wat we kunnen doen, is samen de sociale secretariaten sensibiliseren. We moeten vermijden dat die uitbuiting kan blijven voortduren. Nu stelt u na een jaar vast dat het probleem complex is en dat de handhaving moeilijk is. Dat is niet voldoende.

Ik heb een specifieke vraag. Ik weet dat kwaliteitscontroles thuis bij de zorgbehoevende ouderen die zelf werkgevers zijn niet evident zijn. Heeft de Zorginspectie effectief controles uitgevoerd? Zijn daar rapporten over? Ik denk onder meer aan de rapporten over een malafide firma die we vorig jaar hebben besproken. Die firma is al dan niet opgegaan in een eveneens malafide vervolgfirma die zelfs op hetzelfde postbusadres actief is. Hebt u daar gegevens over?

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, een deel van uw antwoord heeft me verbaasd. U hebt gezegd dat we op de goede weg zijn en met de federale overheid de handen in elkaar slaan. Ik stel echter vast dat dezelfde malafide praktijken een jaar later gewoon onder een andere naam, maar totaal niet verborgen, blijven duren; ik vind het vreemd te zeggen dat we op de goede weg zijn. Ze doen geen moeite om zich te verstoppen. Ik vraag u dan ook welke concrete stappen zijn gezet om dit te voorkomen en wanneer we zullen kunnen vaststellen dat er voldoende slagkracht is om dit te vermijden.

We zijn het erover eens dat dit een praktijk is die we moeten stoppen. Niemand pleit ervoor dit toe te laten onder het mom van de individuele vrijheid. We zijn het erover eens dat dit een uitbuiting is van de werknemers en van de ouderen die hier op een totaal verkeerde en misleidende wijze bij worden betrokken.

U hebt tevens gezegd dat voldoende alternatieven moeten worden uitgewerkt en dat daarvoor al substantiële inspanningen moeten worden geleverd. Ik wil dat niet ontkennen, maar het is verre van waar dat we hiermee de hele weg hebben afgelegd. Ouderen die lang in de eigen omgeving willen blijven, botsen nog op zeer veel noden. Net omdat die noden niet worden gelenigd, komen ze bij dergelijke organisaties terecht.

Ik heb een concrete vraag over dit dossier. Welke juridische en administratieve stappen zijn al gezet? Er is een jaar voorbijgegaan. We hebben met betrekking tot de Zorginspectie een nieuw decreet goedgekeurd. Ik weet nog dat de oppositie toen commentaar had over de wijze waarop de Zorginspectie in het holst van de

nacht bij individuele mensen kan binnenvallen. Ik vond dat heel verregaand en we hebben daar toen een discussie over gehad.

Als het nu ergens verantwoord is om de Zorginspectie elke marge waarover ze beschikt, te laten gebruiken, dan zou ik dat hier verwachten. Welke stappen zijn er binnen uw bevoegdheid gezet om hier iets aan te doen? Het is zo frappant dat het na een jaar nog zo ostentatief kan gebeuren. Ik ga ervan uit dat er ofwel geen aandacht voor is geweest – wat ik me niet kan voorstellen –, ofwel dat we niet de juiste instrumenten hebben. Welke instrumenten hebben we dan nodig om hier tegen te strijden?

De voorzitter: De heer Persyn heeft het woord.

Peter Persyn (N-VA): Voorzitter, ik wil de heer Bertels danken voor zijn vraag. Ook mijn fractie sluit zich aan bij de verontwaardiging omtrent deze praktijken van sociale dumping die blijven duren. U hebt het goed geschetst dat er een dubbel misbruik is: van de goedkope werkkrachten uit het buitenland die een beter leven zoeken en van onze kwetsbare ouderen. We zitten daar opnieuw te paard op twee bevoegdheidsdomeinen. De Zorginspectie is Vlaams en de sociale wetgeving moet federaal gecontroleerd en afgedwongen worden. Daar is echt nog ruimte voor veel verbetering. Ik zal niet uitweiden over het feit dat mijn partij daar een consistente en consequente oplossing voor heeft.

Er is natuurlijk een concrete nood die verder moet worden gelenigd. U hebt ook aangehaald dat er al heel wat stappen zijn gezet. Er zijn tal van kaders gecreëerd en kaderdecreten goedgekeurd. Er ligt eigenlijk een goede blauwdruk voor, maar we zullen de komende jaren nog moeten inzetten op een meer flexibele inzet van vrijwilligers en mantelzorgers.

Er is recent werk gemaakt van de versoepeling van de opleiding van verzorgende. Ook de taken zijn uitgebreid. Er zijn de acties van Lon Holtzer en anderen om de sector aantrekkelijker te maken voor instromers en zijinstromers. Tijdens de komende legislatuur zullen alle zeilen bijgezet moeten worden om de toenemende vraag naar handen en harten aan het bed in te vullen.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik heb me misschien niet heel goed uitgedrukt, maar ik heb toch proberen aan te geven dat we het voorbije jaar wel degelijk vrij intensief met de federale bevoegde diensten de afstemming hebben georganiseerd. Er zijn uiteraard ook initiatieven genomen, maar als die zich bevinden op het niveau van de Sociale Inspectie of het Openbaar Ministerie, dan is het niet aan mij om in deze commissie onderdelen van een onderzoek uiteen te zetten. Ik beschik er trouwens zelfs niet over. Ik moet ook verdergaan op de informatie die de betrokkenen daarover kunnen delen. Ik kan u wel bevestigen dat er wel degelijk daaromtrent initiatief is genomen.

Ik heb u ook proberen uit te leggen dat het complex en niet simpel is. De invalshoek van waaruit Vlaanderen de Zorginspectie kan mobiliseren, is het decreet Zorg en Bijstand. Er duikt nu een nieuw fenomeen op dat men het zo construeert dat de adressen waarover men kan beschikken, niet van de werkgever zijn waardoor men dus niet gevat wordt door het decreet Zorg en Bijstand. Als ik de beschrijving van de modus operandi bekijk, dan construeren organisaties het zo dat de zorgbehoevenden de formele werkgever van de betrokkenen zijn.

Mevrouw Van de Brandt, als u vraagt of de Zorginspectie de zorgbehoevenden zal aanpakken, dan antwoord ik dat daar toch enige terughoudendheid is om dat zomaar te doen. Het is niet omdat er een decreet is waarbij we in het kader van de

aanwending van persoonsvolgende financiering in de sector personen met een handicap thuis vaststellingen kunnen doen – met alle randvoorwaarden zoals het vragen van toestemming in een aantal gevallen –, dat het aangewezen is – in zoverre men zelfs zou weten dat het zich voordoet in dat huishouden – om daar de Zorginspectie op af te sturen. Het gaat om heel kwetsbare mensen die natuurlijk niet komen melden dat ze werkgever zijn van iemand die ze in dienst hebben, van wie de Zorginspectie ook niet vindt dat we ze moeten viseren. We moeten ons toespitsen op de malafide organisaties die er achter zitten. Als die niet zijn gevat door het decreet Zorg en Bijstand, dan zitten ze volledig in de scope van de sociale wetgeving. Dat betekent de Arbeidsinspectie en de andere betrokken administratie.

Dat is een federale aangelegenheid, vandaar dat er afstemming moet komen. Maar het is uiteraard aan de sociale inspectie en aan het arbeidsauditoraat om daarin de lead te nemen en de prioriteiten te leggen. Wij kunnen daar uiteraard op aandringen, en daarover wordt overleg georganiseerd, en wat wij aan informatie ter beschikking kunnen stellen, moeten we ook geven, maar het is wel op dat niveau dat strafbare praktijken moeten worden aangepakt. En nogmaals, want ik wil niet de indruk wekken dat dat niet gebeurt: er is wel degelijk afstemming op dat vlak, om ervoor te zorgen dat er de nodige aandacht voor is en dat ook de nodige knowhow beschikbaar is om dat ook vanuit ons perspectief, namelijk de zorg voor kwaliteit van zorg, aan te pakken.

Uiteraard moeten wij ons naar de sociale secretariaten richten. Ik heb dat ook uitdrukkelijk gezegd. Dat is natuurlijk een van de punten. Als die weten of zien dat iemand iemand in dienst neemt op aanzetten van een organisatie die niet zo heel koosjer is, dan moeten zij … Dat is natuurlijk het eerste wat wij moeten doen: hen sensibiliseren. En als ik het goed begrepen heb – nogmaals, binnen de grenzen van wat daarover aan informatie kan worden gedeeld – denk ik wel dat de sociale secretariaten daar ook gevoelig voor gemaakt zijn en dat ze ook proberen om inzake de lonen enzovoort correct hun rol te spelen.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp·a): Minister, we worden geconfronteerd met een nieuw betreurenswaardig fenomeen op de zorgmarkt. Niemand hier beweert dat we de zorgbehoevende die fictieve werkgever is van een zorgverlener of zorgverleenster die mee gestuurd wordt door malafide bedrijven, moeten gaan aanpakken. Neen, net het omgekeerde: we moeten die beschermen met betrekking tot de kwaliteitsvolle zorg die hij of zij moet genieten, en ook beschermen in de zin dat ze echt in orde moeten zijn met de regelgeving, dat er dus geen schijnconstructies achter hun rug moeten worden opgezet.

We moeten in overleg treden met de verschillende inspecties – de Zorginspectie, de federale inspectiediensten, het parket – en dat krachtdadig en kordaat aanpakken. Er bestaan daar overlegstructuren voor die dat in kaart kunnen brengen en daar specifieke acties voor kunnen opzetten. We moeten dat doen, minister. We moeten vanuit de Vlaamse overheid een krachtig signaal geven om dat dubbel misbruik hard aan te pakken. Het kan niet dat wij in een sociaal Vlaanderen en een sociaal Europa – er is ook terecht over sociale dumping gesproken – er niet voor kunnen zorgen dat er een goede, kwaliteitsvolle zorg gegeven wordt tegen een correcte verloning, onder onze ogen en met erkenningen die wij moeten afleveren. Dat kan niet. Daar moeten we krachtdadig tegen optreden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.